

Felszálltunk a buszra. Tekintve, hogy számozott helyek voltak, más-más helyre kerültünk. Ő mögöttem, két sorral hátrébb ült. Az autóbusz elindult, bent pedig súgdolozás kezdődött. Rög-tön megértettem, hogy rólam van szó. Az az ember, aki az előbb beszélt velem, elmagyarázta az autóbusz utasainak ki is vagyok. Hallottam a sutyorgást:

— Szóval most jött ki a börtönből...

— Most... igen.

— Azelőtt mi volt a funkciója?

— Főigazgató..., de ilyen főigazgató sem volt még...

— Az biztos öregem, csak úgy sugárzik az arca.

Ami igaz, az igaz, az autóbuszban nagy volt a meleg, és a kövérség miatt az arcomról csorgott a veríték; nyilván ezért tűnik nekik úgy, mintha sugározna az arcom.

— Én ismertem, egy időben kormányzó is volt, nem?

— Igen, volt...

— Tudtam, persze... a pártunkat támogatá...

— Emiatt dugták börtönbe is, nem tudjátok?

— Ajaj...

— Nagyon sokat dolgozott...

— Úgy tudom, a pártszervezet alapítói között volt...

— Megyei elnök?

— Ráadásul revizor volt a pártnál.

Jócskán szorongani kezdtem, de hát mit tehettem? Természetesen hallgattam, csak lapítottam és ültem mint a cövek. Még a fejemet is elfordítottam, és kifelé bámultam az ablakon. Ők meg csak sutyorogtak megállás nélkül:

— Államtitkár is volt, igaz?

— Persze, hogy volt, mégpedig a javából.

— Rendben van... persze, hogy megismertem. Államtitkár is volt, meg tanácsos is...

— Á, igen, most már én is emlékszem. Hisz a mi járásunkba is eljött, no...

— Eljött...

— De eljött ám... Most már teljesen ráismertem. Sőt még egy beszédet is mondott...

— Szinte még most is a fülemben cseng a hangja...

— Olyan hatásos beszédeket tart, hogy...

— Valamennyiünket megrikatott...

— Az semmi... Én vállamra véve hordoztam körül.

— Én is ott voltam akkor. A téren a pártszékházig vittük a vállunkon... A kongresszusra jött...

Ha módomban állt volna, rögtön, az első megállóban leszállok a buszról. Ezek meg egész úton rólam beszéltek:

— Miniszter is volt talán?

— Hát hogyne lett volna... Persze, hogy volt.

— Hajjaj, szóval most szabadult a börtönből...

— Bizony, most... A mi járásunkba jön, meglátogatja és megerősíti a szervezetet.

— Az nagyon jó... Csak jöjjenek is. Elhagytuk Isztambul, már messzire jártunk. Valamelyikük cigarettával kínált.

— Parancsoljon, beyefendi.

Amint kivettem a cigarettát, két öngyújtó és három gyufa lobbant egyszerre.

— Hogy van beyefendi?

— Köszönöm, jól.

— Jobbulást, beyefendi.

— Nagyon köszönöm.

Az autóbuszban jobbról is, balról is hangok hallatszottak:

— Rá se rántson, beyefendi; ez tán is maga mellett vagyunk, nem fogjuk hagyni azoknak, beyefendi.

Az előttem ülő sofőr félig felém fordította a fejét:

— Mink ott elég erősek vagyunk, de vajon máshol is elég erős a pártszervezetünk, beyefendi?

Most mit mondjak neki? Képzeliék magukat az én helyzetembe...

— Mindenütt erős — mondtam.

— Hát, ha máshol is magához hasonlók vannak az élen, akkor nincs mit félnünk... nem fognak kétvállra fektetni.

A sofőr mellett ülő vette át a szót:

— Beyefendi, az élünkön maga, mi pedig mögötte!

Jaj, csak érne már oda a busz, hogy szabadulnék a kezeik közül!

Valamelyik megkérdezte:

— Megnyerjük a választást, nem igaz, beyefendi?

— Megnyerjük.

— Tarolni fogunk?

— De tarolni ám...

Hát szóval ilyen szorongatások közepette megérkeztünk „...” járásba. Leszálltam a buszról, és sietős léptekkel elindultam, hogy megszabaduljak a többi utastól. Most jövök ide először. Fogalmam sincs hol a bíróság. Dél fele jár az idő. Azon töprengök, beüljek-e egy kávézóba, majd egy étterembe, hogy megtöltsen a bendőmet, vagy menjek egyenest a bíróságra.

Kávézóba mentem. Épp, hogy megrendeltem a teát, mikor hat-hét ember lépett be a kávézóba, és már éppen megragadják a kezem, hogy megcsokolják. Édes Istenem! Én húzom, ők húzzák, majd kitépik a kezemet... Be-mutatkoznak:

— Isten hozta, beyefendi, szolgálatára, a járási elnök...

— Szolgálatára, a vezetőségtől...

Leültek. Engem közrefogtak... Úgy látszik, azok az utasok, akikkel együtt jöttem a buszon odamentek, és ezeknek

is hírül adták. Ha kitudódik, hogy ki is vagyok és miért ültem börtönben, meg hogy pártjuk ellenzékéhez tartozom, vasvillával fognak kiverni innen. Ha megtudják ki vagyok, végem van — gondoltam magamban retegve.

— Beyefendi, menjünk a pártba...

— Eeee... Most nem politikai célból jöttem ide... Csak beugrom a bíróságra és már megyek is vissza...

— Már megint a bíróság? Itt is eljárást akarnak indítani? A fene beléjük...

— Nem lényeges. Csak egy aktát hozok el a bíróságtól, ennyi az egész...

A „bíróság” meg a „tárgyalás” szavakra aztán végképp megnőtt az érdeklődésük, meg a tiszteletük. Azt hitték, megint valami politikai per miatt jöttem a bíróságra. És csak jöttek egymás után... A kávézó teljesen megtelt...

— Isten hozta, beyefendi...

— Megtisztelezte kerületünket, beyefendi...

— Ha tudtuk volna, hogy jön, olyan ünnepséget rendeztünk volna...

— Nem volt helyes ilyen hirtelen... Készületlenül ért bennünket...

— Mindenki látni szeretné magát, beyefendi...

Rettegek arra a gondolatra, hogy valaki rájön ki vagyok, vagy valami régi ismerős toppan elém. Hiába, ha az ember egyszer letér az igaz útról, többé már nem mondhat igazat.

— Parancsoljon átfáradni az étterembe!

Karomnál fogva hopp, felemeltek. Volt egy kis táskám, azt keresgéltem, mikor valamelyik megszólalt:

— A táskája? Azt már átküldtük a szállodába...

— Jaj, de hát én nem maradok itt. Rögtön fordulok is vissza...

— Legalább egy éjszakára legyen a vendégünk, beyefendi, szíveskedjen... Tényleg nem hagyjuk.

Betuszoltak a vendéglőbe. Megint valamennyien a pártról kezdtek beszélgetni, kérdezősködni. Én csak hebegtem és amolyan „he...”, „ja!...”, „hmm!” meg hasonló hangokat nyögdecseelve, mindent jelentetű fejbőlintásokkal, időnként jelentőségteles vi-gyorgással, vagy csodálkozó felkiáltással próbáltam menteni a helyzetet.

Kiléptem a vendéglőből. Ott is tömeg...

— Éljen a párt, éljen a párt! Kiáltozták.

— Tisztelt polgártársak! Én egy bírósági dosszié miatt jöttem ide. Nagyon kérem Önöket, ne csináljunk demonstrációt, ne hogy megint vádat emeljenek ellenem!

Tapasztalt emberek. Szavaimnak hatása volt. Hála Istennek, egyedül me-

(Folytatás az előző oldalról!)

hettem a törvényszékre. Ahogy ügyvéd barátom megmondta, öt-tíz perc alatt elibém is rakták a dossziét, és a kért írásról másolatot készítettem. Kiléptem a törvényszék épületéből. Ahogy kiléptem, egy pillanat múlva volt, és lábam már nem is érte a földet, a levegőbe repültem. Vállak, fejek felett voltam: Elkapták, magukkal vittek.

— No de álljanak meg, polgártársak!

Rám sem hederítenek... Újra abba a kávézóba mentünk. A járási elnököt kérleltem:

— Oszlassa már szét ezt a tömeget. Nem most van a tömegdemonstráció ideje. Hiszen tudják, na...

A tömeg lassanként szétszéledt. Csak a járási előjárók közül maradt velem öt-tíz ember. Ismét a párt ügyeiről, a választásokról beszélgettek.

Közben a kávéház ablakából egy egész sor pulykát láttam. Magamban: „Itt biztos olcsó. Kéne venni egyet és hazavinni.” Végtére is kaptam ötven litrát egy semmiségért. Újévre pulykát vágnánk.

— Ezek aztán a jöltáplált pulykák...

Eladók? — szóltam a mellettem állókhoz.

— Igen, eladók.

— Olcsó?

— Errefelé olcsó.

Mást nem is mondtam a pulyákkal kapcsolatban. Mivel az emberek azt hit-

ték, én is az egyik pártkorifeus vagyok, nem lenne helyénvaló, ha innen vinnék pulykát. Nagyon kapacitáltak, de mégsem maradtam ott éjszakára. Visszahozták hát a táskámat. Ahogy mentem a buszhoz, megint egy egész díszkíséret gyűlt körém.

Leültem a helyemre. Csak indulna már ez a busz, hogy megszabaduljak...

— Adja meg az otthoni címét, hadd küldjünk Újévre néhány szép hízott pulykát.

— Jaj, dehogy! Szó sem lehet róla...

Ha megadom a címet, megtudják ki vagyok, mikor elküldik a pulykát.

Nagyon tetszett nekik, hogy nem akartam elfogadni a pulykát. Hallom ám, amint így beszélnek:

— Nagyon becsületes ember, az biztos...

— Milliő közül sem akad ilyen puritán jellem.

— Ha akarná, milliomos lehetne. Milliók mentek át a kezén, úgy ám...

— Még csak meg sem fordul, ránk se néz...

— Hiszen maga is gazdag, gazdag családból való...

— Viszont minden pénzét a pártnak szenteli...

— Ez igen!

Magamban azon töprengtem, hogy vajon rászédtem ezeket az embereket? Nem, nem csaptam be őket, hiszen nem

szóltam egy szót sem... Ők saját maguk csapják be magukat...

Már éppen indult a busz, mikor melém furakodott valaki:

— Beyefendi, a pulykát a sofőrre bíztuk. Majd ha leszáll, odaadja. Ha akarja, haza is viszi...

— Jaj kedvesem, igazán minek fáradtak... Tényleg nem kellett volna...

Mikor elindult a busz, kiintegtettem az ablakon. Sose gondoltam volna, hogy egy integetés ilyen óriási lelkesedést vált ki. Taps, taps, taps.

— Éljeen!

— Hurrááá!

— Atyánk!

Mikor megérkeztünk Sirkecibe, a sofőr négy pulykát nyomott a kezembe, melyek lábaiknál össze voltak kötve.

— Parancsoljon beyefendi, a kisegítő majd hazaviszi.

Felemeltem a pulykákat. Mögöttem hallom, amint a sofőrök beszélgetnek:

— Milyen szerény ember...

— Pedig van szolgálati kocsija, de szándékosan buszra száll, hogy a nép között legyen.

Aznap, mikor a kadiköyi kikötőben láttál engem, mindkét kezemben két-két pulykával, éppen akkor szálltam le a buszról.

Ezután a kalandom után, most már ti döntsetek el melyik párt fogja megnyerni a választásokat...

Fordította: Puskás László

Új könyvek

Gerelyes Ibolya, Török ékszerek. (Évezredek, évszázadok kincsei VII.) Budapest, 1994., 69+30 oldal.

A Magyar Nemzeti Múzeum legszebb tárgyait bemutató sorozatban ezúttal az oszmán-török kultúrkörhöz kapcsolódó ötvösmunkák, azokon belül is főleg ékszerek kaptak helyet az anyagot és annak tágabb háttérét is kitűnően ismerő Gerelyes Ibolya régész-turkológus jóvoltából. Nagyon örülünk ennek a kis kötetnek, hisz még élénken emlékszünk a Szulejmán kiállításra, ahol a birodalmi kincstár legszebb megmaradt darabjait láthattuk, de melynek borsos árú katalógusát (Nagy Szulejmán és kora. Kanuni Sultan Süleyman ve çagi. Budapest, 1994.) talán nem mindenki tudta megvenni, akit a kérdés érdekel. A jelen munka bevezető része éppen ebben a témában igazít el, biztos kézzel rajzolva meg a 16-17. századi oszmán-török, jelesen pedig az udvari ötvösség történetét és főbb stílusirányzatait. (Az ékszerészek nemzetiségéhez, amelynek sokszínűségéről maga a szerző is tájékoztat, annyit teszünk hozzá, hogy az aranyművesség mind a mai napig szinte kizárólag örömmény monopóliumnak számít, amint arról az Aszpendosz közeli nagy ötvösközpontban meggyőződhettem. Ennek fényében a könyvön végigvonul, itthon ugyan megszokott, de kissé félrevezető „török” jelző helyett talán szabatosabb lett volna az „oszmán” vagy „oszmán-török” meghatározás.) Figyelemre méltó a férfiak fülbevaló viseléséről szóló kiterő, melynek fényében már nem tűnik furcsának a fent említett kiállítási katalógus 3. képe, amelyen Szulejmán szultánt ábrázolták, jobb fülében függővel.

A „Török ötvösség Magyarországon” című fejezet a szóban forgó kézművesekre vonatkozó kis számú levéltári anyagot gyűjti cso-

korba, a hódolt területek és Erdély bontásában, kitérve a fejedelmi kincstárak jelentős mennyiségű török eredetű vagy oszmán hatás alatt született darabjára. Elgondolkodtató az a kijelentés, hogy a „török ötvösség olyan rendkívüli hatással volt az erdélyi ötvösségre, hogy sokszor valóban komoly feladat elé állítja a jelenkor művészettörténészét annak eldöntése, hogy az adott tárgy török mester, vagy török hatásra dolgozó erdélyi magyar ötvös kezemunkáját dicséri-e.” Gerelyes Ibolya a magyarországi muszlimok általában igen szegényes hagyatéki leltárai alapján arra következtet, hogy a megrendelő réteg fölöttébb szűk lehetett, azaz túl sok ötvösmesterre nem volt itt szükség. Nem vitatva e tétel igaz voltát, megjegyzem, hogy az örökségek legkönnyebben eltüntethető darabjai éppen az ékszerek... S egy másik apró adalék: levéltári forrás tanúsítja, hogy az egyik gyulai bég, név szerint Pírész Ali feleségének hatalmas vagyona volt, benne 2000 arany értékű gyöngy és egy 500 arany értékű serleg; Pecsevi pedig azt rögzítette, hogy a szóban forgó bég után arany és ezüst tálak maradtak hátra, hagyatékának együttes értéke pedig 40-50.000 gurust tett ki. Ám ez a házaspár a ritka kivételek közé tartozott.

A következő rész a „Magyarországi török ötvös tárgyak”-at mutatja be, melyek vétel, ajándékozás vagy ásatás útján kerültek a múzeumba. A gondos leírások övek, gyűrűk, turbándíszek — forgók, ékszerként viselt talizmánok és karkötő csoportosításban tájékoztatnak a változó technikájú, korú és színvonalú darabokról. Külön fejezetet kaptak a „Törökös-balkáni népi ékszerek”, amelyek többnyire leletegyüttesekben őrződtek meg, s főleg a Délvidékről származnak (Battonya, Makó, a Torontál megyei Glogon és Toma-sevác, illetve a Temes megyei Denta).

Kiválóak a Pisch Ildikó által rajzolt szövegközi ábrák, s jó minőségűek Kardos Judit fotói is.

D.G.

Beszélgetés

Tepedelen Kenan úrral, a Török Köztársaság Budapesti Nagykövetsége véglegesen hazatért tanácsosával

— Amikor magyarországi külügyi szolgálat teljesítésére vállalkozott, milyen gondolatok befolyásolták döntésében? Volt-e korábban Magyarországon, és mennyire ismerte a magyar társadalmi és gazdasági viszonyokat?

A kérdés megválaszolására előtt szeretném kihangsúlyozni, hogy a Török Köztársaság Külügyminisztériumának külföldi szolgálataira kinevezett hivatalnokai nem maguk döntenek el, hogy melyik országba menjenek. Azt a vezetőség határozza meg. Mikor Törökország Budapesti Nagykövetségére neveztek ki tanácsosnak, nagyon szerencsésnek éreztem magam. Budapesti működésem 1991 augusztusi megkezdése előtt mindössze egyszer jártam Magyarországon. 1989 szeptember végén, amikor befejeződött tanácsosi megbízatásom Párizsban a Török Köztársaság OECD Állandó Képviselőtén, Törökországba visszatértemkor feleségemmel együtt gépkocsival átutaztunk Magyarországon. Emlékezetem szerint akkor két vagy három napot töltöttünk Budapesten. Elmondhatom, hogy már akkor megszerettem Magyarországot. Budapesti kiküldetéseim előtt nagy érdeklődéssel figyeltem a kommunizmus összeomlása után a Közép-Európában végbemenő gyökeres társadalmi és gazdasági változásokat. Az 1989 szeptemberében szerzett budapesti benyomásaim bizalmat ébresztettek bennem az iránt, hogy Magyarország sikeresen fogja átvészelni a rendszerváltoztatást.

— Ön egy olyan időszakban dolgozott hazánkban, amely időszak alatt jelentősen fejlődtek a két ország közötti politikai, gazdasági, kereskedelmi és kulturális kapcsolatok. A kétoldalú kapcsolatok fejlődésében melynek vagy melyeknek tulajdonít nagyobb jelentőséget? Hogyan ítéli meg a kereskedelmi kapcsolatok fejlődését?

Ahogy a kérdésben már említette, 1991-1995. között, tehát amikor Magyarországon teljesítettem szolgálatot, a török-magyar kapcsolatok különböző területein nagy fejlődés ment végbe. Ezek között különösen a politikai és kulturális területet szeretném kiemelni. A szóban forgó periódusban a két ország között a külügyi, a belügyi, a művelődésügyi, a környezetvédelmi, az energetikai, az ipari és a kereskedelmi, az egészségügyi, a honvédelmi

és a mezőgazdasági, valamint az idegenforgalmi területen miniszter, vagy felsőszintű vezető kölcsönös látogatására került sor. A kétoldalú kapcsolatok legfontosabb eseménye kétségkívül a Török Köztársaság elnökének, Süleyman Demirelnek 1994. szeptember 5-7. között Magyarországon tett hivatalos látogatása volt. Fejlődő együttműködésünk rendszerében kimagasló szerep jutott a kulturális kapcsolatoknak azzal, hogy Nagy Szulejmán szultán születésének 500. évfordulója alkalmából tartott megemlékezések keretében, 1994 szeptemberétől - 1995 januárjáig Budapesten volt látható a „Nagy Szulejmán és kora” című kiállítás, illetve a szigetvári Magyar-Török Barátság Parkjában 1994 szeptemberében felállították a Szulejmán sír-emléket. Ez volt az a két nagyszerű kulturális esemény, amelynek tanúja lehettem és amelyre mindig is emlékezni fogok.

Az előbbieken röviden összefoglalt kétoldalú kapcsolatok palettáján a török-magyar kereskedelmi kapcsolatok sajnálatos módon nem szerepeltek ugyanilyen súllyal. Kétoldalú kereskedelmi kapcsolatainkban — bár az 1990-es évek elején volt bizonyos növekedés — az 1990-1994-es periódusban a kereskedelmi mérleg elnyertelenül alakult Törökország számára, 1994-ben pedig 100 millió USA dollár alatt maradt. Nyilvánvaló, hogy ez az érték jóval elmaradt a lehetőségektől. A két ország közötti gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok kielégítő szintre hozatalához szükséges jogi háttér megteremtésével kapcsolatos munkálatok viszont már jól haladnak. Olyannyira, hogy 1993-ban életbe lépett a Kölcsönös Beruházásvédelmi és Osztönzési Egyezmény, a kettős adóztatás elkerülésére vonatkozó egyezmény pedig a magyar Parlament jóváhagyása után lép majd életbe. Ha a közeljövőben eredményesen zárulnak az 1992 elejétől folyó szabadkereskedelmi egyezmény megkötésére vonatkozó tárgyalások, akkor a szükséges alap készen áll arra, hogy a török-magyar gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok elérjék az elvárható szintet.

— A két ország kapcsolatában a közelmúlt legnagyobb eseménye az volt, hogy Magyarországra látogatott Süleyman Demirel, a Török Köztársaság elnöke. Ön szerint mennyire befolyásolja ez a fontos esemény a két ország jövőbeli együttműködését? Az aláírt Barátsági és Együtt-

működési Megállapodást Ön egy kor lezárásaként, vagy egy újabb kor nyitányaként értékeli? Ha az utóbbi a véleménye, milyen konkrét eredményeket vár a szerződés aláírását követően?

Törökország köztársasági elnökének, Süleyman Demirelnek 1994. szeptember 5-7. közötti hivatalos magyarországi látogatását egyfelől olyan eseményként értékelem, amely fémjelzi a török-magyar kapcsolatok terén az elmúlt években elért kiemelkedő szintet; másfelől olyan megnyilvánulásként, amely lendületet fog adni a két ország közötti kapcsolatok különböző területein megvalósuló további fejlődésnek. E látogatás alkalmával 1994. szeptember 7-én Budapesten aláírták a „Török Köztársaság és a Magyar Köztársaság közötti Barátsági és Együttműködési Megállapodást”. A megállapodásban világosan meghatározták, hogy az előttünk álló időszakban a két ország között mely területeken kell együttműködni, és hogy az együttműködésben milyen elvek érvényesülnek. Ilyen szempontból helyénvaló tehát a Barátsági és Együttműködési Megállapodást az Önök kifejezésével élve „új korszak kezdeteként” jellemezni.

— Rendkívüli kulturális rendezvény volt a Nagy Szulejmán születésének 500. évfordulójára rendezett kiállítás a Budavári Palotában. Ön szerint várható-e a közeljövőben hasonló kulturális esemény?

Mint említettem, 1994 utolsó négy hónapjában a Magyar Nemzeti Múzeum budavári épületében megrendezett „Szulejmán Szultán és Kora” című kiállítás nagyon látványos és fontos kulturális esemény volt. Mint ismeretes, ezt a kiállítást ez ideig csak a világ néhány nagyvárosában mutatták be. Az a tény, hogy ezt Magyarországon is megrendezték, ahol Nagy Szulejmán Szultán elhunyt, nagy jelentőséggel bír. Magától értetődik, hogy történelmi szempontból ilyen felbecsülhetetlen értékű anyagot magába foglaló kiállítási anyag külföldre

küldése nem könnyű dolog. A biztosítástól kezdve számos technikai problémát kellett leküzdeni azért, hogy a Szulejmán kiállítás anyagát Budapestre küldhessük. Azt gondolom, most Magyarországon a sor. A két ország közti kulturális csereprogram keretében Magyarország történelmi és kulturális értékeit bemutató kiállítás megrendezése Törökországban véleményem szerint jelentős visszhangot kiváltó esemény lenne.

— Röviden összefoglalva, hogyan értékeli Magyarországon kifejtett tevékenységét, milyen eredményeket tart a legfontosabbaknak?

A Magyarországon eltöltött négyéves megbízatásom olyan korszak volt, amikor a török-magyar kapcsolatok minden téren jelentősen fejlődtek. Személy szerint boldog vagyok, ha szerény mértékben is, de hozzájárulhattam e kapcsolatok fejlesztéséhez. A török és a magyar rendőrségi szervek közti együttműködés kialakítása, a Törökország és Magyarország közti környezetvédelmi együttműködési szerződés aláírása olyan eredmények, amelyekben aktívan részt vehettem és sokat fáradoztam.

— Végül engedjen meg egy személyes kérdést; újabb külügyi szolgálatot vállal, vagy hazájában fog tevékenykedni?

Befejezve tanácsosi működésemet Törökország Budapesti Nagykövetségén, hazatérek Törökországba, ahol Magyarországhoz hasonlóan — egyes kivételektől eltekintve — a külszolgálat négy év. Ezt követően a munkatársakat központi feladattal bízzák meg. Ennek megfelelően én is a török külügyminisztérium központi szervezetében fogok dolgozni.

Végezetül megköszönöm a beszélgetést. A Török Füzetek olvasóinak és a Magyar-Török Baráti Társaság tagjainak sok sikert kívánok.

Meghívó

Értesítjük kedves tagtársainkat, hogy 1996. évi első összejövetelünket január 23-án, kedden du. 5 órakor tartjuk a Nemzetek Házában (Bp. Bajza u. 54. I. emelet)

Az összejövetelen Kakuk Zsuzsa előadását hallgathatják meg, amelynek címe:

„A török kor emléke a magyar nyelvben”

Mindenkit szeretettel várunk!

(A dátumot kérjük előjegyezni, mert külön meghívót nem küldünk!)

Görev süresi sona eren Türkiye Cumhuriyeti Büyükkelçiliği Birinci Müsteşarı Kenan Tepedelen'in yurduna dönüşü vesilesiyle yapılan söyleşi

-Macaristan'da yurt dışı hizmetini üstlediğiniz zaman kararınızı ne gibi düşünceler etkilediler? Daha önce Macaristan'da hiç bulundunuz mu, toplumsal ve ekonomik durumunu ne kadar biliyordunuz?

- Bu suali cevaplamaadan önce, bir hususu vurgulamak isterim. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın uygulamasında, yurt dışı göreve atanmış memurlar hangi ülkeye gideceklerine kendileri karar veremezler. İdare tayini yapar.

Ben, 1991 yılında yurt dışına atanma sıram geldiğinde bu çerçevede Türkiye'nin Budapeşte Büyükelçiliği Müsteşarlığı'na atandım. Bu bakımdan kendimi çok şanslı sayıyorum. 1991 Ağustos ayı sonunda Budapeşte'de göreve başlamadan önce Macaristan'a sadece bir kez gelmiştim. 1989 yılının Eylül ayı sonunda Paris'teki T.C.OECD Daimi Temsilciliği nezdindeki Müsteşarlık görevimi tamamlamış olarak Türkiye'ye dönüyordum. Eşimle birlikte otomobil ile Macaristan'dan transit geçtik. O vesileyle Budapeşte'de 2 veya 3 gün kaldığımızı hatırlıyorum. Macaristan'a o zaman aşık oldum diyebilirim.

1991 yılında Budapeşte'ye gelmeden önce, komünizmin çöküşünü takiben Orta Avrupa'da meydana gelen köklü sosyal ve ekonomik değişiklikleri başından büyük bir ilgi ile izliyordum. 1989 yılı Eylül ayında Budapeşte'de edindiğim izlenimler, Macaristan'ın bu büyük değişim sürecini başarıyla atlatacağı yolunda bende güven hissi uyandırmıştı.

-Ülkemizdeki göreviniz Türkiye ile Macaristan arasındaki siyasi, ticari ve kültürel ilişkilerin önemli ölçüde geliştiği bir döneme rastladı. İkili Münasebetlerin gelişmesinde hangi alana ya da alanlara daha büyük önem veriyorsunuz? Ticari ilişkilerin gelişmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

-İfade etmiş olduğunuz gibi, Macaristan'da görev yaptığım 1991-1995 döneminde Türk -Macar ilişkileri çeşitli alanlarda büyük gelişme kaydetti. Bu alanlar arasında özellikle siyasi ve kültürel sahaları belirtmek isterim.

Sözkonusu dönemde iki ülke arasında Dışişleri, İçişleri, Kültür, Çevre, Enerji, Sanayi ve Ticaret, Sağlık, Savunma, Tarım ve Turizm alanlarında bakan veya üst

düze yöneticiler seviyesinde birçok resmi ziyaret gerçekleştirildi. Tabii bu ikili temaslar arasında en önemli olayı, kuşkusuz, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in 5-7 Eylül 1994 tarihlerinde Macaristan'a yapmış olduğu resmi ziyaret teşkil etmektedir.

Kültürel ilişkiler, gelişen ilişkilerimiz manzumesi içerisinde imtiyazlı bir role sahiptir. Kanuni Sultan Süleyman'ın 500. doğum yıldönümü anma faaliyetleri çerçevesinde Budapeşte'de Eylül 1994- Ocak 1995 arasında teşhir edilen "Kanuni Sultan Süleyman ve Çağı" adlı sergi ve Eylül 1994 ayında Zigetvar'daki Macar-Türk Dostluk Parkı'na dikilen Kanuni Anıt-Türbesi, Macaristan'da şahit olduğum ve daima hatırlayacağım görkemli kültürel faaliyetler olmuştur.

Kısaca özetlediğim bu ikili ilişkiler tablosu içerisinde Türk-Macar ticari ilişkileri maalesef aynı ağırlığa sahip olamamıştır. İkili ticari ilişkilerimiz 1990'lı yılların başında belirli bir artış kaydetmişse de, 1990-94 döneminde ticari denge daima Türkiye'nin aleyhine gerçekleşmiş, 1994 yılında ise ikili ticaret hacmi 100 milyon ABD Doları'nın altında kalmıştır. Bu rakamın gerçek potansiyelin çok gerisinde olduğu açıktır. İki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin tatmin edici bir düzeye çıkarılmasını sağlayacak hukuki altyapının oluşturulması çalışmaları ileri bir aşamaya varmıştır. Gerçekten, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması 1993'te yürürlüğe girmiş, Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması ise Macar Parlamentosu tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girecektir. 1992 yılı başından beri müzakeresi devam eden Serbest Ticaret Anlaşması yakın bir gelecekte sonuçlandırılabilir. Bu takdirde, Türk-Macar ekonomik ve ticari ilişkilerinin layık olduğu düzeye eriştirilebilmesi için gerekli zemin hazırlanmış olacaktır.

-İki ülke arasındaki ilişkilerde son zamanların zirve olayı Türkiye Cumhurbaşkanı, Sayın Süleyman Demirel'in Macaristan ziyaretiydi. Bu önemli olgu iki ülkenin ilerideki işbirliğini size göre nasıl etkileyecek. İmzalanan Dostluk ve İşbirliği Andlaşmasını siz bir dönemin kapanışı olarak yoksa yeni bir dönemin başlangıcı olarak mı nitelendiriyorsunuz? İkinci seçeneği doğru bulduğunuz takdirde andlaşmanın imzalanmış olmasından ne gibi olumlu sonuçlar bekliyorsunuz?

- Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in 5-7 Eylül 1994 tarihleri arasında Macaristan'a vaki resmi ziyaretini Türk-Macar ilişkilerinin geçtiğimiz yıllarda eriştiği mükemmel düzeyi tescil eden bir olay olduğu kadar, iki ülke arasındaki ilişkilerin önümüzdeki dönemde çeşitli alanlarda daha da gelişmesine ivme kazandıracak bir etkinlik olarak değerlendiriyorum. Nitekim, bu ziyaret vesilesiyle 7 Eylül 1994 tarihinde Budapeşte'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan arasında Dostluk ve İşbirliği Andlaşması" bir "Program Andlaşma" niteliğini taşımaktadır. Andlaşma'da önümüzdeki dönemde iki ülke arasında işbirliği yapılacak alanlar ve bu işbirliğine egemen olacak ilkeler açık şekilde belirtilmiştir. Bu itibarla, Dostluk ve İşbirliği Andlaşması'nı sizin deyiminizle "yeni bir çıkışın başlangıcı" olarak tanımlamak yerinde olur.

-Kanuni Sultan Süleyman'ın 500. doğum yıldönümü dolayısıyla Buda Kalesinde açılan sergi olağanüstü bir kültürel etkinlikti. Yakın gelecekte size göre benzer çapta olan bir kültürel olay beklenebilir mi?

-1994 yılının son dört ayında Budapeşte'de Milli Müzesinde teşhir edilen "Kanuni Sultan Süleyman ve Çağı" adlı sergi çok görkemli ve önemli bir kültürel etkinlik olmuştur. Bilindiği gibi, bu sergi şimdiye kadar ancak dünyanın sayılı şehirlerinde gösterilmiştir. Serginin, Kanuni Sultan Süleyman'ın ölüm yeri olan Macaristan'da teşhir edilmiş olması özel bir anlam taşımıştır. Tabiatıyla, tarihi bakımından bu derecede değerli eşyayı biraraya getiren bir serginin yurt dışına gönderilmesi kolay bir iş değildir. Kanuni Sergisi'nin Budapeşte'ye getirilebilmesi için başta sigorta olmak üzere birçok teknik sorunu aşmak gerekmiştir. Şimdi sıranın Macaristan'da olduğunu düşünüyorum. Macaristan'ın tarihi ve kültürel birikimini ortaya koyacak bir serginin, iki ülke arasındaki kültürel değişim programı çerçevesinde Türkiye'de teşhir edilmesi kanımca ülkemizde geniş yankı uyandıracak bir olay teşkil edecektir.

-Macaristan'da yürüttüğünüz faaliyeti özetleyerek nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Macaristan'da görev yapmış olduğum dört yıllık süre, Türk-Macar ilişkilerinin her alanda büyük gelişme kaydettiği bir döneme rastlamıştır. Bu ilişkilerin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde benim de mütevazı bir katkı olabilmisse, kendimi mutlu sayacağım.

Türk ve Macar emniyet makamları arasında işbirliği tesisi ve "Türkiye ile Macaristan arasında Çevre Şimdi sıranın Macaristan'da olduğunu düşünüyorum. Macaristan'ın tarihi ve kültürel birikimini ortaya koyacak bir serginin, iki ülke arasındaki kültürel değişim programı çerçevesinde Türkiye'de teşhir edilmesi kanımca ülkemizde geniş yankı uyandıracak bir olay teşkil edecektir.

-Macaristan'da yürüttüğünüz faaliyeti özetleyerek nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Macaristan'da görev yapmış olduğum dört yıllık süre, Türk-Macar ilişkilerinin her alanda büyük gelişme kaydettiği bir döneme rastlamıştır. Bu ilişkilerin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde benim de mütevazı bir katkı olabilmisse, kendimi mutlu sayacağım.

Türk ve Macar emniyet makamları arasında işbirliği tesisi ve "Türkiye ile Macaristan arasında Çevre (enviroment) Alanında İşbirliği Anlaşması"nın imzalanması, Budapeşte'deki görevim süresince gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaya çaba sarfettiğim iki etkinlik olmuştur.

-Son olarak kişisel bir soru: Macaristan'dan döndüğünüzde yeni bir dış hizmet mi üstleneceksiniz, yoksa çalışmalarınıza ülkenizde mi devam edeceksiniz?

-Türkiye'nin Budapeşte Büyükelçiliği nezdindeki Birinci Müsteşarlık görevimi tamamlayarak Türkiye'ye dönmüş bulunuyorum.

Türk Dışişleri'nde, Macaristan'da olduğu gibi dış görev süresi istisnalar dışında dört yıldır. Bu sürenin sonunda Dışişleri memurlarımız merkez görevine atanırlar. Ben de bu çerçevede Bakanlığın Merkez Teşkilatı'nda görevlendirmiş bulunuyorum.

Son olarak, bana bu mülakatı yapma imkanını bahsettiğiniz için teşekkür eder, "Török Füzetek Dergisi" ne ve Macar-Türk Dostluk Derneği'ne başarılar dilerim.

A TÖRÖK FÜZETEK ezen száma

az

AKAPRINT Kft.

támogatásával készült

(1014 Budapest, Országház u. 28.,

telefon: 175-63-73)

TÖRÖK FÜZETEK

A Magyar-Török Baráti Társaság időszaki lapja

Szerkesztőbizottság:

Dávid Géza, Puskás László, Szmilkó Györgyi, F. Tóth Tibor

Felelős szerkesztő: F. Tóth Tibor

Tervezés, tipográfia: Takács István

Levélcím: Szmilkó Györgyi 1361 Budapest, Pf. 6.

Fax: 117-94-53; 117-27-19

Terjeszti az MTBT a tagjai részére.

HU ISSN 1217-6141